മുഖ്യ സംഗ്രഹം

നാല്പത്തിനാല് നദികളും നിരവധി തടാകങ്ങളും കടലിനോട് ചേർന്നുള്ള കായലുകളുമുള്ള സമൃദ്ധമായ ജലസ്രോതസ്സുകളുടെ നാടായിട്ടാണ് കേരളം കണക്കാക്കപ്പെടുന്നത്. പ്രതിവർഷം ഗണ്യമായ അളവിൽ മഴ ലഭിക്കുന്ന കേരളം, വാർഷികവൃഷ്ടിയുടെ കാര്യത്തിൽ ഇന്ത്യയിലെ മുൻനിര സംസ്ഥാനങ്ങളിൽ ഒന്നാണ്. കേരളത്തിലെ ഗ്രാമീണ ജനത കിണർ ജലസംവിധാനത്തെയാണ് ആശ്രയിക്കുന്നത്. കേരളത്തിൽ ജനസംഖ്യയുടെ നാലിൽ മൂന്ന് ഭാഗത്തിനും സ്വന്തം ഗൃഹപരിസരത്തുതന്നെ കുടിവെള്ളം ലഭ്യമാണ്. എന്നാൽ, വ്യത്യസ്ത ജില്ലകളെ സംബന്ധിച്ച സ്ഥിതി വിവര കണക്കുകൾ വ്യത്യാസപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇടുക്കിയിൽ ജനസംഖ്യയുടെ 41 ശതമാനത്തിന് മാത്രമേ ഗൃഹപരിസരത്ത് കുടിവെള്ളം ലഭ്യമാകുന്നുള്ളുവെങ്കിൽ കൊല്ലം ജില്ലയിൽ ഇത് 85 ശതമാനം ആയിരുന്നു. കുടിവെള്ളത്തിന്റെ ഗുണനിലവാരവും ജില്ലകൾ തോറും വ്യത്യാസപ്പെട്ടിരുന്നു.

2019-ൽ കേന്ദ്ര സർക്കാർ ജല ജീവൻ മിഷൻ (ജെജെഎം) ആരംഭിച്ചപ്പോൾ, ഗ്രാമീണ സമൂഹത്തിന് 100 എൽപിസിഡി (ഒരു വ്യക്തിക്ക് ഒരു ദിവസം നല്കുന്ന വെള്ളത്തിന്റെ അളവ് ലിറ്ററിൽ) എന്ന ശ്രമകരമായ സേവന നിലവാരം കേരള സർക്കാർ ലക്ഷ്യം വച്ചു. 2019-ൽ ഗ്രാമീണ കുടുംബങ്ങളുടെ ടാപ്പ് വാട്ടർ കണക്ഷൻ കവറേജ് 25 ശതമാനത്തിൽ താഴെ മാത്രം ആയിരിക്കെ, 2020-25 കാലയളവിലേക്ക് ഗ്രാമീണ ജനസംഖ്യയുടെ 100 ശതമാനത്തിനും പ്രവർത്തനക്ഷമമായ ഗാർഹിക കുടിവെള്ള ടാപ്പ് കണക്ഷനുകൾ (എഫ്എച്ച്ടിസി) നൽകാനാണ് സംസ്ഥാനം ലക്ഷ്യമിട്ടത്. ആകെ ₹44,714.79 കോടി ചെലവിൽ 54.45 ലക്ഷം വീടുകൾക്ക് എഫ്എച്ച്ടിസികൾ നൽകുന്നതിന് ഭരണാനുമതി നൽകുകയുണ്ടായി.

ഗ്രാമീണ ജലവിതരണ മേഖലയിൽ ഈ ഇടപെടലിന്റെ പ്രാധാന്യം കണക്കിലെടുത്ത്, ആസൂത്രണം, നടപ്പാക്കൽ, സാമ്പത്തിക നിർവ്വഹണം, നിരീക്ഷണം തുടങ്ങിയ മേഖലകളിൽ ദൗത്യത്തിന്റെ ലക്ഷ്യങ്ങൾ എത്രത്തോളം കൈവരിച്ചുവെന്ന് വിലയിരുത്തുന്നതിനാണ് ഞങ്ങൾ ഈ ഓഡിറ്റ് ഏറ്റെടുത്തത്. കേരളത്തിൽ പദ്ധതിയുടെ ഫലപ്രാപ്തിയെക്കുറിച്ചുള്ള സുപ്രധാന ഉൾക്കാഴ്ചകൾ ഞങ്ങളുടെ പരിശോധനയിൽ നിന്നും ഉരുത്തിരിഞ്ഞു.

ജലവിതരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ ആസൂത്രണം, നടപ്പാക്കൽ, പരിപാലനം എന്നിവയിൽ ഗ്രാമീണ സമൂഹങ്ങളെ സജീവമായി ഉൾപ്പെടുത്തിക്കൊണ്ട്, ഒരു സമൂഹകേന്ദ്രീകൃതവും സമൂഹ നിയന്ത്രിതവുമായ പദ്ധതി ആയിട്ടാണ് ജെജെഎം വിഭാവനം ചെയ്തിരുന്നത്. എന്നാൽ, കേരള സർക്കാരിന്റെ കീഴിലുള്ള സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനമായ കേരള വാട്ടർ അതോറിറ്റി (കെഡബ്ല്യുഎ) ജെജെഎമ്മിനെ മുന്നോട്ട് നയിക്കുന്ന ഒരു പ്രധാന ചാലക ശക്തിയായി തുടർന്നുവെന്ന് ഞങ്ങൾ നിരീക്ഷിച്ചു. അടിസ്ഥാനതലത്തിൽ അനുഭവപ്പെടുന്ന ആവശ്യങ്ങളെ യാഥാർത്ഥ്യബോധത്തോടെ വിലയിരുത്താതെ, സ്വന്തമായി തയ്യാറാക്കിയ ഡിപിആറുകളിൽ നിന്നുള്ള വിവരങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ട് കെഡബ്ല്യുഎ അതിന്റെ ഡിവിഷനുകൾ/സബ് ഡിവിഷനുകൾ വഴിയാണ് പദ്ധതി നടപ്പാക്കിയത്. പാർശ്വവൽക്കരിക്കപ്പെട്ട ഗ്രാമീണ സമൂഹങ്ങളുടെ ഉടമസ്ഥാവകാശം ഉറപ്പിക്കുന്നതിനും അവയുടെ ശാക്തീകരണത്തിനുള്ള ഒരു

ഉപാധിയായും ഗ്രാമ ജല-ശുചിത്വ സമിതികളും (വിഡബ്ല്യുഎസ്സി) വില്ലേജ് ആക്ഷൻ പ്ലാനുകളും (വിഎപി) പദ്ധതിയുടെ പ്രവർത്തന മാർഗ്ഗനിർദ്ദേശങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ടെങ്കിലും, പരിശോധന നടത്തിയ 21 ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുകളിൽ (ജിപി) നാലെണ്ണത്തിൽ മാത്രമേ വിഡബ്ല്യുഎസ്സികൾ രൂപീകരിച്ചിട്ടുള്ളൂവെന്നും, വിഎപികൾ വിഭാവനം ചെയ്തത് പോലെ തയ്യാറാക്കിയിട്ടില്ലെന്നും ഞങ്ങൾ നിരീക്ഷിച്ചു. സംസ്ഥാന ആക്ഷൻ പ്ലാൻ ജില്ലാ ആക്ഷൻ പ്ലാനുകളിൽ നിന്ന് ഉത്ഭവിക്കുകയോ, ഉറവിട സുസ്ഥിരതാ നടപടികൾക്കും മലിന ജലസംസ്കരണത്തിനും വേണ്ടി സമഗ്രമായ ഒരു ആക്ഷൻ പ്ലാൻ രൂപീകരിക്കുകയോ ചെയ്യുകയുണ്ടായില്ല. ജല വിതരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ സുസ്ഥിരതയും തുടർച്ചയും ഉറപ്പാക്കുന്നതിന്, സംസ്ഥാനം ഒരു പ്രവർത്തന പരിപാലന നയം (ഒ ആന്റ് എം) രൂപീകരിച്ചിരുന്നില്ല. കൂടാതെ, ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയുടെ 73-ാം ഭേദഗതിക്ക് അനുസൃതമായി കുടിവെള്ള പരിപാലനം പഞ്ചായത്ത് രാജ് സ്ഥാപനങ്ങൾക്ക് ഔപചാരികമായി കൈമാറാൻ പ്രാപ്തമാക്കുന്ന അനുയോജ്യമായ ഒരു വിജ്ഞാപനം പഞ്ചായത്ത് രാജ് നിയമ പ്രകാരം സംസ്ഥാനത്ത് ഇതുവരെയും പുറപ്പെടുവിച്ചിട്ടില്ല. പരിശോധന നടത്തിയ ജില്ലകളിൽ, മഹാത്മാഗാന്ധി ദേശീയ ഗ്രാമീണ തൊഴിലുറപ്പ് പദ്ധതി (എംജിഎൻആർഇജിഎസ്), ധനകാര്യ കമ്മീഷൻ (ടൈഡ് ഗ്രാന്റ്), സംയോജിത നീർത്തട പരിപാലന പദ്ധതി (ഐഡബ്ല്യുഎംപി), സ്വച്ഛ് ഭാരത് മിഷൻ (എസ്ബിഎം) (ഗ്രാമീൺ) പോലുള്ള പരിപാടികൾ / പദ്ധതികളുമായി ചേർന്ന്, ജെജെഎമ്മിന് കീഴിലുള്ള പദ്ധതികൾ നടപ്പിലാക്കുന്നതിന് വേണ്ടി മാനവവിഭവശേഷിയുടെയും സാമ്പത്തിക ഉറവിടങ്ങളുടെയും വിനിയോഗം സുഗമമാക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു സംയോജിത പദ്ധതി രൂപീകരിച്ചിട്ടില്ലെന്ന് ഞങ്ങൾ നിരീക്ഷിച്ചു.

തത്ഫലമായി, പ്രവർത്തനക്ഷമമായ ടാപ്പ് കണക്ഷനുകൾ നൽകുന്നതിൽ ഗണ്യമായ പുരോഗതി കണ്ടെങ്കിലും, 2,13,991 കണക്ഷനുകൾ നൽകി ഒരു മാസത്തിനുള്ളിൽ വിച്ഛേദിക്കപ്പെട്ടതായും ഞങ്ങൾ നിരീക്ഷിച്ചു. ഇത് പദ്ധതിയിൽ ഗുണഭോക്താക്കൾക്കുള്ള താൽപ്പര്യമില്ലായ്മയെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. പരിശോധന നടന്ന ജിപികളിൽ നാലിടത്തു മാത്രമാണ് ₹131.40 ലക്ഷം മതിക്കുന്ന ഗുണഭോക്തൃ വിഹിതം ശേഖരിച്ചത് എന്ന വസ്തുതയിലും ഇത് പ്രതിഫലിക്കുകയുണ്ടായി.

നൂറ് ശതമാനം കവറേജ് നേടാനുള്ള ശ്രമത്തിൽ ബേസ്ലൈൻ സർവ്വേകളിലൂടെയും മുൻഗണനാക്രമം പാലിക്കുന്നതിലൂടെയും ആവശ്യകതകളുടെ യാഥാർത്ഥ്യബോധത്തോടെയുള്ള വിലയിരുത്തൽ സർക്കാർ നടത്തിയില്ലെന്നും, അതിനാൽ, ഗുണനിലവാര ബാധിത പ്രദേശങ്ങൾ, ആസ്പിരേഷണൽ ജില്ല, സൻസദ് ആദർശ് ഗ്രാം യോജന (എസ്എജിവൈ) ഗ്രാമങ്ങൾ തുടങ്ങിയ ജലവിതരണത്തിനുള്ള അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ അത്യന്താപേക്ഷിതമായിരുന്ന പ്രദേശങ്ങളെ ഉൾപ്പെടുത്താൻ ലക്ഷ്യമിട്ടുള്ള പ്രത്യേക ഇടപെടലുകൾ ഉണ്ടായില്ലെന്നും ഞങ്ങൾ നിരീക്ഷിച്ചു. മതിയായ എണ്ണം സമൂഹ ജലശുദ്ധീകരണ പ്ലാന്റുകൾ (സിഡബ്ല്യുപിപി) പ്രവർത്തിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ജലഗുണനിലവാരബാധിതമായ അധിവാസകേന്ദ്രങ്ങളിലെ ആരോഗ്യ പ്രശ്നങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിന്, കെഡബ്ല്യുഎ / പരിശോധന നടത്തിയ ജിപികൾ ഫലപ്രദമായ പരിഹാര നടപടികളൊന്നും സ്വീകരിച്ചതായി ഞങ്ങൾക്ക് കണ്ടെത്താൻ കഴിഞ്ഞില്ല. ഓഡിറ്റിനായി തെരഞ്ഞെടുത്ത മൂന്ന് പട്ടികവർഗ്ഗ ഭൂരിപക്ഷമുള്ള ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുകളായ അഗളി,

പൂതൂർ, ഷോളയൂർ എന്നിവിടങ്ങളിൽ ഒരു എഫ്എച്ച്ടിസി പോലും നൽകിയിരുന്നില്ല.

അഞ്ച് വർഷത്തെ കാലയളവിൽ ആകെയുള്ള 5,318 പ്രവൃത്തികളിൽ 51 ശതമാനം മാത്രമേ പൂർത്തിയായിട്ടുള്ളൂ എന്നതിനാൽ, പദ്ധതിയ്ക്ക് കാര്യമായ കാലതാമസവും നേരിടേണ്ടി വന്നു. പതിനേഴ് ശതമാനം പ്രവൃത്തികൾ ആരംഭിക്കുവാൻ പോലും കഴിഞ്ഞില്ല. റോഡ് കട്ടിംഗുമായി ബന്ധപ്പെട്ട അനുമതികൾ നേടിയെടുക്കുന്നതിനുള്ള ബുദ്ധിമുട്ടുകളാണ് ഈ കാലതാമസത്തിനു പ്രധാന കാരണമായി ഞങ്ങൾ കണ്ടത്. ജെജെഎം പ്രവൃത്തികളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട റോഡ് കട്ടിംഗിനുള്ള അനുമതിയ്ക്കായി വിവിധ സ്ഥാപനങ്ങളിലേയ്ക്ക് അയച്ച 7,458 അപേക്ഷകളിൽ പകുതിയിലധികവും ഇപ്പോഴും തീർപ്പാകാതെ ശേഷിക്കുന്നു. അംഗീകാരം നല്കുന്ന ഏജൻസികളിൽ നിന്ന് അനുമതി ലഭിക്കുന്നതിനുള്ള കാലതാമസം ശരാശരി 60 മുതൽ 390 ദിവസങ്ങൾ വരെയായിരുന്നു.

ഭരണപരമായ ഈ കാലതാമസങ്ങൾക്ക് പുറമേ, തക്കതായ സംസ്ഥാന വിഹിതം അനുവദിക്കുന്നതിലെ കാലതാമസവും തൽഫലമായി കേന്ദ്രസർക്കാർ ഫണ്ടുകൾ റിലീസ് ചെയ്യുന്നതിൽ ഉണ്ടായ കുറവും പദ്ധതി നടപ്പാക്കലിന്റെ കാലതാമസത്തിൽ ഗണ്യമായ വർദ്ധനവ് ഉണ്ടാക്കിയതായി ഞങ്ങൾ നിരീക്ഷിച്ചു. ജെജെഎമ്മിന് വേണ്ടിയുള്ള സംസ്ഥാനത്തിന്റെ പ്രൊജക്റ്റ് ഫണ്ട് മൊത്തം ഗ്രാന്റിന്റെ ആകെ അടങ്കലിന്റെ ആറു മടങ്ങിലധികമായിരുന്നു എങ്കിലും കേന്ദ്രസർക്കാരുമായി 50:50 അനുപാതത്തിൽ പങ്കാളിത്തമുള്ള പദ്ധതിയായതിനാൽ, ജെജെഎം പൂർത്തിയാക്കുന്നതിന് ആവശ്യമായിരുന്ന ഫണ്ട് സമാഹരിക്കുന്നതിനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങൾ സർക്കാർ കണ്ടെത്തിയിരുന്നില്ല. കൂടാതെ, ഗുണഭോക്തൃ വിഹിതമായും പഞ്ചായത്ത് വിഹിതമായും മതിയായ ഫണ്ട് ലഭിച്ചിരുന്നില്ല. പരിമിതമായ ധനലഭ്യത പദ്ധതിയുടെ നടത്തിപ്പിനെ ബാധിച്ചു. സംസ്ഥാനത്തെ കരാറുകാർക്ക് നൽകാൻ ₹3,578.47 കോടിയുടെ ബില്ലുകളുടെ കുടിശ്ശിക ഉണ്ടായിരുന്നതിനാൽ പുതിയ പദ്ധതികൾ ഏറ്റെടുക്കാൻ അവർ മടിക്കുകയുണ്ടായി. ₹3,625.72 കോടിയുടെ വർക്ക് പാക്കേജുകൾ അവാർഡ് ചെയ്യാതെ അവശേഷിച്ചിരുന്നത് കരാറുകാർക്കിടയിലെ താൽപര്യക്കുറവ് വ്യക്തമാക്കുന്നതോടൊപ്പം കാലതാമസത്തിന് ആക്കം കൂട്ടുകയും ചെയ്തു.

വെള്ളത്തിന്റെ ഗുണനിലവാരം നിരീക്ഷിച്ചതിലും, പദ്ധതിയുടെ മൊത്തത്തിലുള്ള പുരോഗതി വിലയിരുത്തിയതിലും, നിരവധി പോരായ്മകൾ ഉണ്ടായതായി ഞങ്ങളുടെ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടു. എല്ലാ ജലസ്രോതസ്സുകളെയും ഉൾപ്പെടുത്തി, പതിവായും വ്യവസ്ഥാപിതമായും ജല ഗുണനിലവാര പരിശോധന നടത്തിയിരുന്നില്ല. കൂടാതെ, പരിശോധനയിൽ പോസിറ്റീവ് ആണെന്ന് കണ്ടെത്തിയ സാമ്പിളുകളുടെ ഫലം പരിഹാര നടപടികൾക്കായി സമൂഹവുമായി പങ്കുവെച്ചിരുന്നില്ല. ഗ്രാമീണ – അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് നിർവ്വഹിക്കപ്പെട്ട എല്ലാ എൻജിനീയറിംഗ് പ്രവൃത്തികളുടെയും മൂന്നാം കക്ഷി പരിശോധന, പേയ്മെന്റ് നൽകുന്നതിന് മുൻപ് നടത്തേണ്ടിയിരുന്നെങ്കിലും, ഇത് ചെയ്തതായി കണ്ടില്ല. ഇൻ-വില്ലേജ് ജലവിതരണ അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങൾ ആസൂത്രണം ചെയ്യുന്നതിനും, രൂപകൽപ്പന ചെയ്യുന്നതിനും, നടപ്പിലാക്കുന്നതിനും, സമൂഹങ്ങളെ

സ്വരൂപിപ്പിക്കുന്നതിനും, ഇടപെടുത്തുന്നതിനും സഹായിക്കേണ്ട ഇംപ്ലിമെന്റിംഗ് സപ്പോർട്ട് ഏജൻസികളെ (ഐഎസ്എ) ആസൂത്രണ, സമാഹരണ ഘട്ടങ്ങളെല്ലാം പൂർത്തിയായതിനു ശേഷം മാത്രമാണ് ഈ പ്രക്രിയയിലേക്ക് കൊണ്ടുവന്നിരുന്നത് എന്നും, ഇത് ഈ ഏജൻസികൾക്ക് വഹിക്കാൻ കഴിയുമായിരുന്ന പങ്കും സ്വാധീനവും പരിമിതിപ്പെടുത്തിയെന്നും ഞങ്ങൾ കണ്ടെത്തി. ഇന്റർനെറ്റ് ഓഫ് തിംഗ്സ് (ഐഒടി) പ്ലാറ്റ്ഫോം നിലവിലില്ലായിരുന്നു. കൂടാതെ, ഇന്റഗ്രേറ്റഡ് മാനേജ്മെന്റ് ഇൻഫർമേഷൻ സിസ്റ്റവുമായി (ഐഎംഐഎസ്) ബന്ധപ്പെട്ട ഡാറ്റാ ഗവേർണൻസിനും വാലിഡേഷനുമുള്ള സംവിധാനവും ശക്തിപ്പെടുത്തേണ്ടതുണ്ട്.

മൊത്തത്തിൽ, കേരളത്തിൽ ജെജെഎം നടപ്പിലാക്കിയതിലൂടെ ഗ്രാമീണ മേഖലകളിലുടനീളം പ്രവർത്തനക്ഷമമായ ഗാർഹിക കുടിവെള്ള ടാപ്പ് കണക്ഷൻ ശൃംഖല വിപുലീകരിക്കുന്നതിൽ ഗണ്യമായ പുരോഗതി കൈവരിച്ചെങ്കിലും, ഗ്രാമീണ വീടുകളിൽ 100 ശതമാനം എഫ്എച്ച്ടിസികൾ എന്ന ലക്ഷ്യത്തിന്റെ സ്ഥാനത്ത്, 2024 മാർച്ച് മാസത്തോടെ സംസ്ഥാനത്തിന് 52.46 ശതമാനം മാത്രമേ നേടാനായുള്ളൂ. കൂടാതെ, ജലവിതരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ ദീർഘകാല സുസ്ഥിരത ഉറപ്പാക്കുന്നതിൽ സമൂഹങ്ങളുടെ ഉത്തരവാദിത്തപരവും പ്രതികരണാത്മകവുമായ പങ്കാളിത്തത്തിന്റെ പല നിർണ്ണായക മേഖലകളിലും പദ്ധതി നിർവ്വഹണത്തിൽ വീഴ്ചയുണ്ടായി. ബേസ്‌ലൈൻ സർവ്വേകളുടെയും മുൻഗണനാക്രമത്തിന്റെയും അഭാവം, ജലത്തിന്റെ ഗുണനിലവാരം കുറഞ്ഞ പ്രദേശങ്ങൾ, ഗോത്രവർഗ്ഗ അധിവാസ കേന്ദ്രങ്ങൾ എന്നിവ ഉൾപ്പെടെയുള്ള ലോല പ്രദേശങ്ങളിൽ പദ്ധതിയുടെ കുറഞ്ഞ കവറേജിനു കാരണമായി. പദ്ധതി നിർവ്വഹണത്തിന് ആവശ്യമായി ആസൂത്രണം ചെയ്തിരുന്ന വലിയ തുകകൾക്കനുസൃതമായി ധനം സമാഹരിക്കുന്നതിനുള്ള സ്രോതസ്സുകൾ കണ്ടെത്തിയിരുന്നില്ല. സമൂഹങ്ങളുടെയും ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുകളുടെയും പരിമിതമായ പങ്കാളിത്തം, റെയിൽ/റോഡ് കട്ടിംഗിനുള്ള അനുമതി നൽകുന്നതിലുണ്ടായ ഭരണപരമായ കാലതാമസം, ഫണ്ടിന്റെ ദൗർലഭ്യം എന്നിവ പ്രവൃത്തികളുടെ സമയബന്ധിതമായ നിർവ്വഹണത്തെ സാരമായി ബാധിച്ചു. ജലത്തിന്റെ ഗുണനിലവാരം അവലോകനം ചെയ്യുന്നതിലും മൂന്നാം കക്ഷിയുടെ മേൽനോട്ടത്തിലും ഉണ്ടായ പോരായ്മകൾ പദ്ധതിയുടെ മൊത്തത്തിലുള്ള നിർവ്വഹണത്തെ ബാധിച്ചു.

പരിശോധനകളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ താഴെപ്പറയുന്ന ശിപാർശകൾ നൽകുന്നു:

ഈ റിപ്പോർട്ടിലെ ശിപാർശകൾ

- ***സാമൂഹിക ഉടമസ്ഥതയും പങ്കാളിത്തവും ഉറപ്പാക്കുന്നതിനായി, ഇന്ത്യൻ ഭരണഘടനയുടെ 73-ാം ഭേദഗതിക്ക് അനുസൃതമായി, കുടിവെള്ള മാനേജ്മെന്റ് ഗ്രാമതദ്ദേശസ്ഥാപനങ്ങൾക്കു കൈമാറുവാനായി, കെപിആർ നിയമത്തിനു കീഴിൽ വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിക്കുന്ന കാര്യം സർക്കാർ പരിഗണിക്കേണ്ടതുണ്ട്.***

- ജെജെഎമ്മിനു കീഴിൽ ഉറവിട സുസ്ഥിരതയ്ക്കും മലിനജല സംസ്കരണത്തിനുമുള്ള നടപടികൾ ഉൾക്കൊണ്ട് ഒരു സമഗ്രമായ കർമ്മപദ്ധതി സർക്കാർ തയ്യാറാക്കേണ്ടതാണ്.

- ജലവിതരണ സംവിധാനങ്ങളുടെ സുസ്ഥിരതയും തുടർച്ചയും ഉറപ്പാക്കുന്നതിനു വേണ്ടി ജെജെഎമ്മിനു കീഴിൽ നടപ്പിലാക്കുന്ന പദ്ധതികൾക്കായി സമഗ്രമായ ഒരു പ്രവർത്തന പരിപാലന നയം രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് സർക്കാർ ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

- ഗുണഭോക്തൃ കേന്ദ്രീകൃതമായ ബൃഹദ് പദ്ധതികളുടെ കാര്യത്തിൽ, ഒരു ഗ്രാമത്തിൽ എത്ര ശതമാനം കുടുംബങ്ങൾക്ക് സുരക്ഷിതമായ കുടിവെള്ളം ലഭ്യമാക്കുന്നുണ്ടെന്ന് വിലയിരുത്തുന്നതിന്, പദ്ധതിയുടെ തുടക്കത്തിൽ തന്നെ ബേസ്‌ലൈൻ സർവ്വേകൾ നടത്തുന്നുണ്ടെന്ന് സർക്കാർ ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

- സംസ്ഥാനത്തെ എല്ലാ ഗ്രാമപഞ്ചായത്തുകളിലും പഞ്ചായത്ത് ജല ശുചിത്വ സമിതികൾ രൂപീകരിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നും ജെജെഎം നടപ്പിലാക്കുന്നതിനുള്ള വികേന്ദ്രീകൃതവും പങ്കാളിത്തപരവുമായ ഒരു സ്ഥാപന ചട്ടക്കൂടിന്റെ ഭാഗമായി അവ ഫലപ്രദമായി പ്രവർത്തിക്കുന്നുണ്ടെന്നും സർക്കാർ ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.

- ജെജെഎമ്മിന് കീഴിലുള്ള ആവശ്യകതകൾക്ക് മുൻഗണന നൽകുന്നതിനും ഈ ആവശ്യകതകൾ നിറവേറ്റുന്നതിന് മതിയായ സാമ്പത്തിക സ്രോതസ്സുകൾ സമാഹരിക്കുന്നതിനും സർക്കാർ വ്യക്തമായ ഒരു റോഡ് മാപ്പ് രൂപപ്പെടുത്തേണ്ടതാണ്.

- ജെജെഎമ്മിനായുള്ള ധനസഹായത്തിന്റെ സംസ്ഥാനവിഹിതം സമയബന്ധിതമായി റിലീസ് ചെയ്യുന്നതിനും, ഉടമസ്ഥതാബോധം പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിനും, പദ്ധതിയുടെ നടത്തിപ്പിൽ പങ്കാളിത്തം വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനും, സമൂഹത്തിൽ നിന്നും തദ്ദേശ സ്വയംഭരണ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ നിന്നും വിഹിതങ്ങൾ ശേഖരിക്കുന്നതിനും, സർക്കാർ നടപടികൾ സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

- റെയിൽ/റോഡ് കട്ടിംഗിനുള്ള അനുമതികൾ സമയബന്ധിതമായി ലഭിക്കുന്നതിനുവേണ്ടി വകുപ്പുകളെയും ജിപികളെയും സമന്വയിപ്പിക്കുന്നതിനെ സംബന്ധിച്ച് ജെജെഎം നിർവ്വഹണ ഏജൻസികൾക്കുള്ള ഒരു പ്രോട്ടോക്കോൾ സർക്കാർ രൂപീകരിക്കേണ്ടതാണ്.

- ജല ഗുണമേന്മാ ബാധിത അധിവാസ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ സമൂഹ ജലശുദ്ധീകരണ പ്ലാന്റുകൾ സ്ഥാപിച്ച്, അവ പ്രവർത്തനക്ഷമമാക്കുന്നുണ്ടെന്ന് സർക്കാർ ഉറപ്പാക്കുകയും, ഇതുവഴി വീടുകളിലെ കുടിവെള്ള, പാചക ആവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റുന്നതിനായി തടസ്സരഹിത കുടിവെള്ള വിതരണം ഉറപ്പാക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണ് .

- *കെഡബ്ല്യുഎ, ജല ഗുണനിലവാര മേൽനോട്ട നിരീക്ഷണ നടപടികൾ ക്വാളിറ്റി കൺട്രോൾ ഡിവിഷനുകളിലൂടെയും സംസ്ഥാന/ജില്ലാ/സബ് ജില്ലാ ലബോറട്ടറികളിലൂടെയും സ്ഥിരമായി നടത്തുകയും പരിശോധനാഫലങ്ങൾ തൽപരകക്ഷികളെ സമയബന്ധിതമായി അറിയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുണ്ടെന്ന് സർക്കാർ ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.*

- *ഐഎംഐഎസ് (ജെജെഎം) സംബന്ധമായ ഡാറ്റാ ഗവേണൻസിനും സാധൂകരണത്തിനുമുള്ള സംവിധാനം ശക്തിപ്പെടുത്തുന്നതിനായി ഇന്റർനെറ്റ് ഓഫ് തിംഗ്സ് (ഐഒടി) അധിഷ്ഠിത സാങ്കേതിക വിദ്യകൾ പ്രയോജനപ്പെടുത്തി, ഉചിതമായ ഒരു അളവെടുപ്പ് നിരീക്ഷണ സംവിധാനം കേരള വാട്ടർ അതോറിറ്റി നടപ്പിലാക്കുന്നുവെന്ന് സർക്കാർ ഉറപ്പാക്കേണ്ടതാണ്.*